

[PTKB] Kolokwium 2 - opracowanie

1 Kolokwium 2 z PTKB (11.01.2012)

1.1 Zadanie 1.

Treść: Ile razy trzeba wykonać protokół uwierzytelniania Fiata-Shamira by prawdopodobieństwo oszustwa było mniejsze od 10^{-1000} ?

Rozwiązanie: Prawdopodobieństwo udanego oszustwa po wykonaniu n eksperymentów wynosi $(\frac{1}{2})^n$. Rozwiązujemy równanie $(\frac{1}{2})^x = 10^{-1000}$.

$$\begin{aligned}\left(\frac{1}{2}\right)^x &= 10^{-1000} \\ 2^x &= 10^{1000} \\ x &= \log_2 10^{1000} \\ x &= 1000 \log_2 10 \\ x &\simeq 3321.928\end{aligned}$$

Wybieramy $\lceil x \rceil = 3322$.

1.2 Zadanie 2.

Treść: Skonstruować system podpisów cyfrowych ElGamala „dla małych liczb”. Przyjąć odpowiedni klucz publiczny i prywatny. Podpisać dowolną wybraną wiadomość m i zweryfikować podpis.

Rozwiązanie :

1. ElGamal:

Generowanie klucza: wybieramy dowolną liczbę pierwszą p , dowolny generator α podgrupy multiplikatywnej, tzn. taki element, którego rząd jest równy $p-1$, oraz dowolne k takie, że: $1 < k < p$. Liczymy $\beta: \beta = \alpha^k \pmod p$, co potrafimy zrobić szybko za pomocą potęgowania przez podnoszenie do kwadratu.

Następnie publikujemy (p, α, β) jako klucz publiczny i zachowujemy (p, α, β, k) jako klucz prywatny.

Szyfrowanie: mając do zaszyfrowania wiadomość m , przedstawiamy ją jako element grupy $[1 < m < p-1]$, wybieramy losowo liczbę x i liczymy (modulo p) $(\alpha^x, m \times \beta^x)$

Deszyfrowanie: podnosimy otrzymane α^x do potęgi k : $(\alpha^x)^k = \alpha^{kx} = (\alpha^k)^x = \beta^x$ Następnie znajdujemy odwrotność β^x (nadal modulo p) rozszerzonym algorytmem Euklidesa:

$$\gamma\beta^x + \delta p = 1$$

$$\begin{aligned}\gamma\beta^x &\equiv 1 \pmod p \\ \gamma &\equiv (\beta^x)^{-1} \pmod p\end{aligned}$$

W końcu dzielimy $m \times \beta^x$ przez β^x , czyli mnożymy przez jej odwrotność $-\gamma$:

$$(m \times \beta^x) \times \gamma \equiv m \times (\beta^x \times \gamma) \equiv m \times 1 \equiv m \pmod p$$

2. Ustanawianie systemu. Wybieramy liczbę pierwszą np. $p = 13$. Jako generator grupy multiplikatywnej Z_{13}^* można wybrać $g = 2$, ponieważ $2^1(\pmod{13}) = 2$, $2^2(\pmod{13}) = 4$, $2^3(\pmod{13}) = 8$, $2^4(\pmod{13}) = 3$, $2^5(\pmod{13}) = 6$, $2^6(\pmod{13}) = 12$, $2^7(\pmod{13}) = 11$, $2^8(\pmod{13}) = 9$, $2^9(\pmod{13}) = 5$, $2^{10}(\pmod{13}) = 10$, $2^{11}(\pmod{13}) = 7$, $2^{12}(\pmod{13}) = 1$ Jako klucz prywatny wybieramy losowo dowolną liczbę $x \in \langle 2, p-2 \rangle$. Wybierzmy np. $x = 3$. Będzie to tajemnica strony podpisującej wiadomość. Ujawniamy klucz publiczny $y = g^x(\pmod p) = 2^3(\pmod{13}) = 8$.

3. **Podpis cyfrowy:** Klucz jest generowany w ten sam sposób. Żeby wygenerować podpis wiadomości m , losujemy liczbę r i liczymy:

$$\begin{aligned}y &= \alpha^r(\pmod p) \\ s &= (H(m) - ky)r^{-1}(\pmod{p-1}), \text{ gdzie } H \text{ jest funkcją skrótu. Podpisem jest para } (y, s).\end{aligned}$$

Żeby zweryfikować podpis, sprawdzamy równanie: $\beta^y y^s = \alpha^{H(m)}$

$$\begin{aligned}\alpha^{ky} \alpha^{rs} &= \alpha^{ky+r((H(m)-ky)r^{-1})} = \\ \alpha^{ky+H(m)-ky} &= \alpha^{H(m)}\end{aligned}$$

Ważne jest zachowanie tajności wylosowanego r . Jeśli r byłoby znane, to można by odzyskać klucz prywatny z podpisu:

$$\begin{aligned}y^{-1}(H(m) - sr) &= \\ y^{-1}(H(m) - (H(m) - ky)r^{-1}r) &= y^{-1}ky = k\end{aligned}$$

4. Podpisywanie wiadomości (dokumentu) przez stronę dysponującą tajnym kluczem prywatnym x . Wybieramy jako wiadomość podpisywaną dowolną liczbę $m \in Z_{p-1}$ czyli w naszym przypadku $m \in Z_{12}$. Wiadomość jawna m jest więc jednym z elementów zbioru $0, 1, 2, \dots, 11$. Wybierzmy jako wiadomość podpisywaną $m = 4$. Mając $m = 4$ i $x = 3$ tworzymy teraz podpis wiadomości $m = 4$ czyli odpowiednią parę uporządkowaną $(a, b) \in Z_p^* \times Z_{p-1}$. Losujemy

$k \in Z_{p-1}$ takie, że $NWD(k, p-1) = 1$. Niech to będzie $k = 5$. Obliczamy k^{-1} w pierścieniu Z_{p-1} czyli w pierścieniu Z_{12} . Łatwo sprawdzić, że $k^{-1} = 5$. Obliczamy $a \in Z_p^*$ jako $g^k(mod p)$, mamy więc $2^5(mod 13) = 6$. Obliczamy teraz $b \in Z_{p-1}$ jako $b = k^{-1} \otimes_{p-1} (m -_{12} x \otimes [a]_{p-1})$. Przy przyjętych i obliczonych wartościach mamy więc $b = 5 \otimes_{12} (4 -_{12} 3 \otimes_{12} 6) = 2$. Zatem podpis (a, b) wiadomości $m = 4$ ma postać pary uporządkowanej $(6, 2)$ a podpisywana wiadomość 4 z podpisem to para uporządkowana $(4, (6, 2))$.

5. Weryfikacja podpisu. Równanie weryfikacyjne dla podpisów ElGamala ma postać:

$$y^a \otimes_p a^b = g^m$$

gdzie podnoszenie do potęgi jest jak pierścieniu Z_p . Musimy sprawdzić dla $y = 8$, $a = 6$, $b = 2$, $m = 4$ i $g = 2$ czy równanie (*) jest spełnione.

$$\begin{aligned} L = y^a \otimes_p a^b &= 8^6 \cdot 2(mod 13) = 3 \\ P = g^m &= 2^4(mod 13) = 3 \end{aligned}$$

Mamy więc $L = P$ i równanie weryfikacyjne (*) jest spełnione, zatem przedstawiony do weryfikacji podpis akceptujemy.

1.3 Zadanie 3.

Treść: Wykazać, że charakterystyka ciała skończonego (czyli najmniejsza taka liczba n , że spełniona jest równość $\underbrace{1 + 1 + 1 + \dots + 1}_n = 0$) jest zawsze liczbą pierwszą.

Rozwiązanie: Załóżmy, że $\text{char} K = n$ i liczba $n = m_1 m_2$, gdzie $m_1, m_2 \in \mathbb{N}$, a więc $n \cdot 1 = (m_1 m_2) \cdot 1 = 0$. Z łączności dodawania i rozdzielności mnożenia względem dodawania w ciele K mamy $(m_1 m_2) \cdot 1 = (m_1 \cdot 1)(m_2 \cdot 1)$, zatem:

$$(m_1 \cdot 1)(m_2 \cdot 1) = 0$$

Jeśli $m_1 < n$ to z definicji charakterystyki dostajemy, że $m_1 \cdot 1 \neq 0$, zatem istnieje element odwrotny $(m_1 \cdot 1)^{-1}$ do $m_1 \cdot 1$. Mnożąc lewostronnie równość $(m_1 \cdot 1)(m_2 \cdot 1) = 0$ przez $(m_1 \cdot 1)^{-1}$ dostajemy $m_2 \cdot 1 = 0$, ponieważ jednak $1 \leq m_2 \leq n$ to biorąc pod uwagę definicję charakterystyki ciała musimy mieć $m_2 = n$. Wynika stąd, że liczba n nie jest podzielna przez żadną liczbę różną od n i 1, a zatem jest liczbą pierwszą.

Można też rozumować nieco inaczej. Załóżmy, że $\text{char} K = n$ i liczba n daje się przedstawić w postaci $n = m_1 m_2$, gdzie $m_1, m_2 \in \mathbb{N}$ i $m_1, m_2 \geq 2$, czyli n nie jest liczbą pierwszą. Wówczas $n \cdot 1 = (m_1 m_2) \cdot 1 = (m_1 \cdot 1)(m_2 \cdot 1) = 0$. Ponieważ $m_1 \cdot 1 \neq 0$

i $m_2 \cdot 1 \neq 0$ oraz $(m_1 \cdot 1)(m_2 \cdot 1) = 0$ co nie jest możliwe, bo ciało nie ma niezerowych dzielników zera. Zatem założenie, że n nie jest liczbą pierwszą prowadzi do sprzeczności.

1.4 Zadanie 4.

Treść: Podać przykład liczby pseudopierwszej przy podstawie 2 i 3 jednocześnie. Czy takie liczby w ogóle istnieją?

Rozwiązanie: Liczba naturalna jest liczbą Carmichaela wtedy i tylko wtedy, gdy:

1. Jest liczbą złożoną.
2. Dla każdego $a \in \mathbb{N}$ z przedziału $1 < a < n$, względnie pierwszej z n , liczba $(a^{n-1} - 1)$ jest podzielna przez n .

Patrząc na najmniejsze liczby Carmichaela:

$$\begin{aligned} 561 &= 3 \cdot 11 \cdot 17 \\ 1105 &= 5 \cdot 13 \cdot 17 \end{aligned}$$

widzimy, że liczba Carmichaela 1105 jest względnie pierwsza zarówno z 2, jak również 3. Liczba 1105 jest więc pseudopierwsza jednocześnie przy podstawie 2 oraz 3.

1.5 Zadanie 5.

Treść: Podać przykład ciała $GF(3^2)$, czyli ciała o 9 elementach.

Rozwiązanie: Ciało $GF(p^n)$, gdzie p jest liczbą pierwszą oraz $n \in \mathbb{N}$, można wygenerować:

- Znajdując wielomian $f(x)$ stopnia n nierozkładalny w pierścieniu $GF(p)[x]$.
- Znajdując wszystkie możliwe reszty z dzielenia wielomianu $f(x)$ w pierścieniu $GF(p)[x]$.
- Wykorzystując działania dodawania i mnożenia wielomianów modulo $f(x)$.

Wielomianem drugiego stopnia nierozkładalnym w ciele $G(3)[x]$ jest $x^2 + 1$ (patrz: *Zadanie 7*). Wszystkie możliwe reszty z dzielenia tego wielomianu w pierścieniu $G(3)[x]$ to: $2x+2$, $2x+1$, $2x$, $x+2$, $x+1$, x , 2 , 1 .

1.6 Zadanie 6.

Treść: Podać przykład szyfru Rabina „dla małych liczb”. Podać przykład szyfrowania i deszyfracji.

Rozwiązanie: Generacja pary kluczy przebiega następująco:

- Wybieramy dwie liczby pierwsze p i q . Dla uproszczenia można wybrać liczby, które spełniają warunek $p \equiv q \equiv 3 \pmod{4}$.
- Obliczamy klucz publiczny $n = p \cdot q$.

Żeby zaszyfrować wiadomość potrzebny jest wyłącznie klucz publiczny n . Żeby odczytać wiadomość potrzebny jest również rozkład klucza na czynniki pierwsze p i q . Przykładowe wartości „dla małych liczb” - $p = 7$, $q = 11$, $n = 77$.

Szyfrowanie wiadomości $m \in P = \{0, \dots, n-1\}$ polega na obliczeniu szyfrogramu $c = m^2 \pmod{n}$. Przykładowo, chcąc zakodować wiadomość $m = 20$, obliczamy $c = 20^2 \pmod{77} = 400 \pmod{77} = 15$. Niestety, szyfrowanie nie jest jednoznaczne, ponieważ ten sam szyfrogram uzyskujemy dla czterech różnych wiadomości $m \in \{13, 20, 57, 64\}$.

Deszyfrowanie wiadomości wymaga obliczenia pierwiastków kwadratowych ze względu na obie części klucza prywatnego p i q .

$$\begin{aligned} m_p &= \sqrt{c} \pmod{p} \\ m_q &= \sqrt{c} \pmod{q} \end{aligned}$$

Dla przykładowych małych liczb otrzymujemy $m_p = 1$ oraz $m_q = 9$. Następnie, używając rozszerzonego algorytmu Euklidesa, odnajdujemy y_p oraz y_q takie, że $y_p \cdot p + y_q \cdot q = 1$. Dla przykładowych danych $y_p = -3$ oraz $y_q = 2$. Teraz, korzystając z chińskiego twierdzenia o resztach, odnajdujemy cztery pierwiastki $(+r, -r, +s$ oraz $-s)$ równania $c + n\mathbb{Z} \in \mathbb{Z}/n\mathbb{Z}$:

$$\begin{aligned} r &= (y_p \cdot p \cdot m_q + y_q \cdot q \cdot m_p) \pmod{n} \\ -r &= n - r \\ s &= (y_p \cdot p \cdot m_q - y_q \cdot q \cdot m_p) \pmod{n} \\ -s &= n - s \end{aligned}$$

Dla naszego przykładu pierwiastki tego równania przyjmują wartości $m \in \{64, 20, 13, 57\}$. Wśród nich jest zakodowana wiadomość $m = 20$.

1.7 Zadanie 7.

Treść: Wykazać, że wielomian $x^2 + 1$ jest nierozkładalny w pierścieniu wielomianów $GF(3)[x]$, a jest rozkładalny w pierścieniu wielomianów $GF(2)[x]$.

Rozwiązanie: Wielomian drugiego stopnia można rozłożyć za pomocą dwóch wielomianów pierwszego stopnia, więc:

$$\begin{aligned} x^2 + 1 &= (ax + b) * (cx + d) \\ x^2 + 1 &= (ac)x^2 + (ad + bc)x + bd \end{aligned}$$

Dla ciała $GF(3)[x]$ mamy: $a, b, c, d \in \{0, 1, 2\}$. Aby otrzymać wielomian $x^2 + 1$, muszą być spełnione warunki: $ac \equiv 1 \pmod{3}$, $bd \equiv 1 \pmod{3}$. Zatem

$a = b = c = d = 1$, co daje wielomian $x^2 + 2x + 1$, a nie $x^2 + 1$.

Dla ciała $GF(2)[x]$, $b, d \in \{0, 1\}$ oraz $a, c \in \{1\}$. Jeżeli $(b + d) \equiv 0 \pmod{2} \Rightarrow (b = 0 \wedge d = 0) \vee (b = 1 \wedge d = 1)$. Dla drugiego przypadku otrzymujemy w $GF(2)[x]$:

$$x^2 + 1 \equiv (x + 1) * (x + 1)$$

Zatem wielomian jest rozkładalny.

1.8 Zadanie 8.

Treść: Wykazać, że w grupie skończonej dla każdego $a \in G$ mamy: $a^{rzG} = 1$, gdzie rzG oznacza rząd grupy G . Wykazać, wykorzystując ten fakt, twierdzenie Eulera. (Wskazówka: wykorzystać twierdzenie Lagrange'a: dla grup skończonych rząd podgrupy jest dzielnikiem rzędu grupy).

Rozwiązanie: W ciągu $a^1, a^2, \dots, a^{rzG}, a^{rzG+1}$ muszą być dwa elementy równe, tzn. dla pewnych $k', k'' \in [1, rzG + 1]$, $k' < k''$ musimy mieć $a^{k'} = a^{k''}$. Zatem $a^{k''-k'} = 1$. Istnieje więc takie $k \in [1, rzG](k = k'' - k')$, że $a^k = 1$. Niech r będzie najmniejszym takim k , że $a^k = 1$, wówczas zbiór $H = \{a^1, a^2, \dots, a^r\}$ stanowi podgrupę cykliczną rzędu r grupy G . Ponieważ, z twierdzenia Lagrange'a, r jest dzielnikiem rzędu grupy G , więc również $a^{rzG} = 1$.

Twierdzenie Eulera: jeśli $n \in \mathbb{N}$, $n \geq 2$ i $a \in \mathbb{N}$ oraz $NWD(a, n) = 1$ to $a^{\phi(n)} \equiv 1 \pmod{n}$, gdzie ϕ jest funkcją Eulera. Rozważmy grupę multiplikatywną Z_n^* . Grupa Z_n^* ma rząd równy $\phi(n)$. Zatem korzystając z $a^{rzG} = 1$ dostajemy, że dla każdego $a \in Z_n^*$ mamy $a^{\phi(n)} \equiv 1 \pmod{n}$. Warunek $a \in Z_n^*$ jest równoznaczny warunkowi $NWD(a, n) = 1$. Zatem twierdzenie Eulera jest prostym wnioskiem z ogólnego twierdzenia teoriogrupalnego $a^{rzG} = 1$.

1.9 Zadanie 9.

Treść: Mamy zapis RNS z modułami $m_1 = 5$, $m_2 = 7$, $m_3 = 11$, $m_4 = 13$, za pomocą którego zapisujemy liczby całkowite ze zbioru $[0, m_1 \cdot m_2 \cdot m_3 \cdot m_4 - 1]$. Dodać i pomnożyć dwie liczby $a = (3, 5, 9, 11)$ oraz $b = (1, 3, 7, 9)$ stosując typowy dla RNS algorytm. Czy uzyskane wyniki są poprawne?

Rozwiązanie: W RNS można wykonywać operację mnożenia i dodawania według poniższego algorytmu, dla każdego elementu z bazy:

$$\begin{aligned} \forall i \in M \quad a_i \pm b_i &\pmod{m_i} \\ \forall i \in M \quad a_i \cdot b_i &\pmod{m_i} \end{aligned}$$

Zatem:

$$(a+b) = (3+1 \bmod 5, 5+3 \bmod 7, \\ 9+7 \bmod 11, 11+9 \bmod 13) = \\ = (4, 1, 5, 7)$$

$$(a \cdot b) = (3 \cdot 1 \bmod 5, 5 \cdot 3 \bmod 7, \\ 9 \cdot 7 \bmod 11, 11 \cdot 9 \bmod 13) = \\ = (3, 1, 8, 8)$$

Aby sprawdzić poprawność tego rozwiązania, musimy wyznaczyć liczby a oraz b . Zapis RNS przedstawia liczby w postaci układu kongruencji w modulo bazy, a więc:

$$\begin{aligned} a &\equiv 3 \pmod{5} \\ a &\equiv 5 \pmod{7} \\ a &\equiv 9 \pmod{11} \\ a &\equiv 11 \pmod{13} \end{aligned}$$

Układ ten można sprowadzić do $a \equiv -2 \pmod{5005}$. Analogicznie dla b :

$$\begin{aligned} b &\equiv 1 \pmod{5} \\ b &\equiv 3 \pmod{7} \\ b &\equiv 7 \pmod{11} \\ b &\equiv 9 \pmod{13} \end{aligned}$$

Układ ten można sprowadzić do $b \equiv -4 \pmod{5005}$. Wyznamy sumę $a+b$.

$$a+b \equiv -6 \pmod{5005}$$

Wyznamy iloczyn $a \cdot b$.

$$a \cdot b \equiv 8 \pmod{5005}$$

Teraz sprawdzimy poprawność wyników uzyskanych przez algorytmy dodawania i mnożenia w RNS. Dodawanie:

$$\begin{aligned} -6 &\equiv 4 \pmod{5} \\ -6 &\equiv 1 \pmod{7} \\ -6 &\equiv 5 \pmod{11} \\ -6 &\equiv 7 \pmod{13} \end{aligned}$$

Czyli uzyskaliśmy te same współczynniki. Teraz sprawdzamy poprawność mnożenia:

$$\begin{aligned} 8 &\equiv 3 \pmod{5} \\ 8 &\equiv 1 \pmod{7} \\ 8 &\equiv 8 \pmod{11} \\ 8 &\equiv 8 \pmod{13} \end{aligned}$$

Czyli wykorzystane algorytmy dodawania i mnożenia dały poprawne rezultaty.

1.10 Zadanie 10.

Treść: Załóżmy, że mamy dwie niezależne zmienne losowe X_1 oraz X_2 o wartościach w zbiorze $Z_2 = \{0, 1\}$. Wykazać, że jeśli X_1 ma rozkład równomierny, to również $X_1 \oplus X_2$ ma rozkład równomierny. Ten fakt jest podstawą protokołu o nazwie „rzut monetą przez telefon”.

Rozwiązanie: Najpierw wykażemy, że odwzorowanie $Y = X_1 \oplus X_2$ jest zmienną losową. Ogólnie rzecz biorąc, jeśli $(\Omega, \mathfrak{M})$ jest przestrzenią mierzalną, $(E_t, \mathfrak{F}_t)_{t \in T}$ jest dowolną rodziną przestrzeni mierzalnych, a odwzorowania $f_t : \Omega \rightarrow E_t$ są $(\mathfrak{M}, \mathfrak{F}_t)$ mierzalne dla każdego $t \in T$ to odwzorowanie $\prod_{t \in T} f_t : \Omega \rightarrow \prod_{t \in T} E_t$ jest $(\mathfrak{M}, \prod_{t \in T} \mathfrak{F}_t)$ mierzalne. Stosując ten ogólny fakt do naszej sytuacji stwierdzamy, że odwzorowanie (X_1, X_2) jest $(\mathfrak{M}, 2^{\{0,1\}} \otimes 2^{\{0,1\}})$ mierzalne. Odwzorowanie $S : \{0, 1\} \times \{0, 1\} \ni (x_1, x_2) \rightarrow x_1 \oplus x_2 \in \{0, 1\}$ jest oczywiście $(2^{\{0,1\}} \otimes 2^{\{0,1\}}, 2^{\{0,1\}})$ mierzalne, zatem $Y = X_1 \oplus X_2$ jako superpozycja odwzorowań mierzalnych (X_1, X_2) i S jest $(\mathfrak{M}, 2^{\{0,1\}})$ mierzalne, jest więc zmienną losową.

Udowodnimy teraz równomierność rozkładu zmiennej losowej $Y = X_1 \oplus X_2$. Oznaczmy:

$$\begin{aligned} A_0 &= \{\omega \in \Omega; X_1(\omega) = 0, X_2(\omega) = 0\}, \\ A_1 &= \{\omega \in \Omega; X_1(\omega) = 1, X_2(\omega) = 0\}, \\ B_0 &= \{\omega \in \Omega; X_1(\omega) = 1, X_2(\omega) = 1\}, \\ B_1 &= \{\omega \in \Omega; X_1(\omega) = 0, X_2(\omega) = 1\}. \end{aligned}$$

Wówczas zdarzenia A_0, A_1, B_0, B_1 są parami rozłączne. Stąd i z niezależności zmiennych losowych X_1 i X_2 oznaczając $P(X_1 = 0) = p_0, P(X_1 = 1) = p_1$ dostajemy:

$$\begin{aligned} P(Y = 1) &= P(A_1 \cup B_1) = P(A_1) + P(B_1) = \\ &= P(X_1 = 1) \cdot P(X_2 = 0) + \\ &+ P(X_1 = 0) \cdot P(X_2 = 1) = \\ &= p_1 \cdot \frac{1}{2} + p_2 \cdot \frac{1}{2} = \frac{1}{2} \end{aligned}$$

ponieważ $p_0 + p_1 = 1$. Podobnie:

$$\begin{aligned} P(Y = 0) &= P(A_0 \cup B_0) = P(A_0) + P(B_0) = \\ &= P(X_1 = 0) \cdot P(X_2 = 0) + \\ &+ P(X_1 = 1) \cdot P(X_2 = 1) = \\ &= p_1 \cdot \frac{1}{2} + p_2 \cdot \frac{1}{2} = \frac{1}{2} \end{aligned}$$

a więc istotnie zmienna losowa $Y = X_1 \oplus X_2$ ma rozkład równomierny.

2 Zadania przygotowujące do kolokwium #2 z PTKB

2.1 Zadanie 2.

Treść: Ile razy trzeba wykonać protokół uwierzytelniania Fiata-Shamira by prawdopodobieństwo oszustwa było mniejsze od 10^{-100} .

Rozwiązanie: Patrz 1.1

2.2 Zadanie 3.

Treść: Pokazać jak musi spreparować protokół Fiata-Shamira Prover nie znający tajemnicy (a więc oszust lub zapominalski) by zawsze na wyzwanie $e = 1$ odpowiadać prawidłowo.

Rozwiązanie:

1. Porver nie znający tajemnicy s prawdziwego Provera (czyli nie znający klucza prywatnego) losuje liczbę $r \in Z_n, r \neq 0, 1$. Podnosi do kwadratu modulo n (przypominamy, że $n = pq$, gdzie p, q są różnymi liczbami pierwszymi) i przesyła w pierwszym kroku protokołu do Verifiera liczbę $x = (r^2(modn)(s^2(modn))^{-1})(modn)$, gdzie $s \in Z_n$ jest tajemnicą (kluczem prywatnym) prawdziwego Provera, $s^2(modn) \in Z$, kluczem publicznym a odwrotność jest n brana w pierścieniu Z_n .
2. Jeśli Verifier żąda w drugim kroku protokołu odpowiedzi na pytanie $e = 1$ to Prover wysyła do Verifiera liczbę $y = r$
3. Verifier sprawdza teraz równanie weryfikacyjne sprawdzając czy:

$$y^2(modn) = (x * s^2)(modn)$$

Równanie to jest dla $y = r$ i $x = (r^2(modn)(s^2(modn))^{-1})(modn)$ Proverowi udało się dobrze odpowiedzieć na pytanie $e = 1$ Verifiera.

2.3 Zadanie 4.

Treść: Jakie jest prawdopodobieństwo tego, że losowo wygenerowana nieparzysta liczba złożona n zostanie w teście Millera-Rabina uznana za liczbę pierwszą, przy założeniu, że dokonujemy t losowań podstawy a ze zbioru $[1, n-1]$? Czy liczba pierwsza może być w teście Millera-Rabina uznana za liczbę złożoną? Ile wykonać niezależnych doświadczeń-losowań podstawy a w algorytmie badania pierwszości Millera-Rabina, by z prawdopodobieństwem większym równym od $1 - 10^{-1000}$ mieć pewność, że testowana liczba n jest pierwsza.

Rozwiązanie: Prawdopodobieństwo, że a jest liczbą złożoną wynosi co najmniej $p = \frac{3}{4}$, a dla braku rozstrzygnięcia co najwyżej $q = 1 - p = \frac{1}{4}$ (ze schematu Bernoulliego). Czyli dla t losowań prawdopodobieństwo, że liczba a zostanie uznana za pierwszą wynosi co najwyżej $(\frac{1}{4})^t$.

Liczba pierwsza nie może zostać uznana za złożoną w teście Millera-Rabina. Algorytm zakłada, że liczba jest pierwsza, a potem dokonuje kolejnych testów, żeby tę tezę obalić, zatem odwrotna implikacja nie jest możliwa.

Obliczmy:

$$\begin{aligned} 1 - (\frac{1}{4})^t &\geq 1 - (\frac{1}{10})^{1000} \\ (\frac{1}{4})^t &\leq (\frac{1}{10})^{1000} \\ 4^t &\geq 10^{1000} \\ t &\geq \log_4 10^{1000} \\ t &\geq 1000 \cdot \log_4 10 \end{aligned}$$

$1000 \cdot \log_4 10 \approx 1660.964$, a więc należy przeprowadzić co najmniej $t = 1661$ prób.

2.4 Zadanie 6.

Treść: Opisać i wyjaśnić na prostym przykładzie (liczbowym) algorytm Diffiego-Hellmana dystrybucji kluczy. Czy jest to algorytm całkowicie bezpieczny w wersji podstawowej? Wyjaśnić koncepcję ataku „man in the middle”.

Rozwiązanie: Algorytm Diffiego-Hellmana w podstawowej wersji jest algorytmem, który umożliwia ustalenie tajnego klucza pomiędzy dwoma stronami komunikacji, przy użyciu publicznych środków komunikacji, tzn. że przesyłana pomiędzy stronami informacja nie jest wystarczająca do odtworzenia klucza. Przykład liczbowy dla dwóch stron - $\mathfrak{A}$ oraz $\mathfrak{B}$:

1. $\mathfrak{A}$ oraz $\mathfrak{B}$ uzgadniają liczbę pierwszą $p = 23$ i podstawę $g = 5$.
2. $\mathfrak{A}$ wybiera tajną liczbę całkowitą $a = 6$ i wysyła $\mathfrak{B}$ liczbę $A = g^a \mod p$. $A = 5^6 \mod 23 = 8$.
3. $\mathfrak{B}$ wybiera tajną liczbę całkowitą $b = 15$ i wysyła $\mathfrak{A}$ liczbę $B = g^b \mod p$. $B = 5^{15} \mod 23 = 19$.
4. $\mathfrak{A}$ oblicza $s = B^a \mod p$. $s = 19^6 \mod 23 = 2$.
5. $\mathfrak{B}$ oblicza $s = A^b \mod p$. $s = 8^{15} \mod 23 = 2$.

Ustalonym prywatnym kluczem jest $s = 2$. Poprawność algorytmu wynika z obserwacji, że $s = B^a \mod p = (g^b)^a \mod p = g^{ab} \mod p$ i jest równoważne do $s = A^b \mod p = (g^a)^b \mod p = g^{ab}$

mod p . Aby wyznaczyć sekret podsłuchując transmisję, należałoby wykonać operację logarytmowania w pierścieniu mod p , co jest operacją trudną.

Algorytm ten nie jest bezpieczny w wersji podstawowej, ponieważ jest podatny na atak „man in the middle”. Atak ten wykorzystuje fakt, że strona $\mathfrak{C}$ może podszyć się od początku transmisji pod stronę $\mathfrak{A}$, jeżeli komunikuje się ze stroną $\mathfrak{B}$ oraz podszyć się pod stronę $\mathfrak{B}$ komunikując się ze stroną $\mathfrak{A}$. Strona $\mathfrak{C}$ wykonuje standardowy protokół Diffiego-Hellmana. Po zakończeniu ustalania klucza, strona $\mathfrak{C}$ posiada dwa sekretne klucze s_1 oraz s_2 , które może wykorzystywać rozdzielnie do komunikacji z $\mathfrak{A}$ oraz $\mathfrak{B}$. Zabezpieczenie przed tym atakiem polega na wprowadzeniu dodatkowego protokołu autentykacji drugiej strony połączenia.

2.5 Zadanie 11.

Treść: Niech G będzie skończoną grupą cykliczną rzędu n , a $g \in G$ generatorem tej grupy. Pokazać, że dla każdego $d \in \mathbb{N}$ g^d jest generatorem grupy G wtedy i tylko wtedy, gdy $\text{NWD}(d, n) = 1$.

Rozwiązanie: 1. Wynikanie w lewo. Niech $\text{NWD}(d, n) = 1$. Jeśli $(g^d)^{r_1} = (g^d)^{r_2}$ dla pewnych $r_1, r_2 \in \mathbb{N}$ to $g^{d(r_1-r_2)} = 1$. Z uwagi na fakt, że g jest generatorem grupy G musimy mieć $d(r_1-r_2) \equiv 0 \pmod{n}$ co oznacza, że $d(r_1-r_2)$ jest wielokrotnością n . Wynika stąd, że jeśli $r_1, r_2 \in [1, n]$ to $r_1 = r_2$. Kolejne potęgi $(g^d)^r$ dla $r = 1, 2, \dots, n$ są więc parami różne, co dowodzi faktu, że g^d jest generatorem.

2. Wynikanie w prawo. Niech $\text{NWD}(d, n) = r > 1$, wówczas istnieją takie $k_1, k_2 \in \mathbb{N}$, że $n = k_1 \cdot r$ oraz $d = k_2 \cdot r$. Oczywiście, ponieważ $r > 1$ musimy mieć $k_1 < n$. Zatem $(g^d)^{k_1} = (g^{k_2 \cdot r})^{k_1} = (g^{k_1 \cdot r})^{k_2} = (g^n)^{k_2} = 1$. Stąd wynika, że rząd elementu g^d jest co najwyżej równy k_1 , a więc jest mniejszy od n , a więc g^d nie jest generatorem grupy G .

2.6 Zadanie 13.

Treść: Niech $GF(2^k)[x]$ będzie pierścieniem wielomianów o współczynnikach w ciele $GF(2^k)$. Wykazać, że dla każdego wielomianu x^n (gdzie $n \in \mathbb{N}$) z pierścienia $GF(2^k)[x]$ mamy:

$$x^n \pmod{x^4 + 1} = x^{n \pmod{4}}$$

Rozwiązanie: 1. W ciele $Z_2 = \{0, 1\}$ dodawanie jest zwykłą sumą modulo 2 (oznaczaną symbolem $\oplus$). Również odejmowanie w Z_2 jest sumą modulo 2, bo mamy $1 \oplus 1 = 0$ i $0 \oplus 0 = 0$, więc $-a = a$ dla $a \in Z_2$ oraz $a - b = a \oplus b$ dla $a, b \in Z_2$, gdzie -2 jest odejmowaniem modulo 2 w Z_2 .

2. W ciele $GF(2^k)$, którego elementami są słowa binarne o długości k , definiujemy działanie dodawania standardowo jako sumę wielomianów. W naszej sytuacji jest to jednocześnie suma modulo 2 po współrzędnych, tzn. jeśli $a = (a_1, a_2, \dots, a_k) \in GF(2^k)$, gdzie $a_i \in \{0, 1\}$ oraz $b = (b_1, b_2, \dots, b_k) \in GF(2^k)$, gdzie $b_i \in \{0, 1\}$ to:

$$a + b = (a_1 \oplus b_1, a_2 \oplus b_2, \dots, a_k \oplus b_k)$$

oraz:

$$\begin{aligned} a - b &= (a_1 - b_1, a_2 - b_2, \dots, a_k - b_k) = \\ &= (a_1 \oplus b_1, a_2 \oplus b_2, \dots, a_k \oplus b_k) \end{aligned}$$

Dla $n < 4$ wzór jest zawsze prawdziwy (przypadek trywialny). Dla $n \geq 4$ istnieje takie $q \in \mathbb{N}$, że $n = q \cdot 4 + r$ i $0 \leq r < 4$, gdzie $r = n \pmod{4}$. Zauważmy jak przebiega dzielenie wielomianu x^n dla $n \geq 4$. Uwzględniając, że w ciele modulo 2 operacje dodawania i odejmowania są tożsame, mamy:

$$\begin{array}{r} x^{n-4} + x^{n-8} + \dots + x^{n-q \cdot 4} \\ \hline x^n \\ \hline x^n + x^{n-4} \\ \hline x^{n-4} \\ \hline x^{n-4} + x^{n-8} \\ \hline \dots \\ \hline x^r \end{array} : x^4 + 1$$

z czego wynika, że $x^n \pmod{x^4 + 1} = x^{n \pmod{4}}$.

2.7 Zadanie 33.

Treść: Obliczyć wartość symbolu Legendre’a: a) $\left(\frac{35}{7}\right)$ b) $\left(\frac{64}{5}\right)$

Rozwiązanie:

1.

$$\left(\frac{35}{7}\right) = \left(\frac{5}{7}\right)\left(\frac{7}{7}\right) = 0$$

2.

$$\left(\frac{64}{5}\right) = \left(\frac{4}{5}\right) = \left(\frac{2 \cdot 2}{5}\right) = 1$$

Symbol Legendre’a to funkcja $\left(\frac{a}{p}\right)$ (p musi być liczbą pierwszą większą od 2) zwracająca:

0, jeśli a jest wielokrotnością p

1, jeśli istnieje takie b , że $b^2 = a \pmod{p}$

-1, jeśli nie istnieje żadne b , żeby $b^2 = a \pmod{p}$

2.8 Zadanie 10.

Rozwiązanie: Patrz 1.10